

Horváth Ádám gyűjteménye.

Horváth gyűjteménye, noha irodalmunkban már régóta ismeretes, mind maig nemhogy közzétéve, de még csak rendszeresen földolgozva, pontosan ismertetve sincs. Sőt bizonyos ingadozás, némi tájékozatlanság nyomaira is akadunk, mely ezt a becses kéziratot illeti. Mintha valamelyes legenda is szövődött volna köréje az idők folyamán és irodalmi tudatunk mintha nem tisztázódott volna eléggé.

A kézirat élete és története ott kezdődik, mikor Horváth, még életében, barátait tudósítja arról, hogy a munka írását megindította, mikor ismételve megírja, 1814-ben Fodor Gerzsonnak, 1818-ban egy más I. B. G. közléséből ismert barátjának, önéletrajzát és mellékeli hozzá munkáinak meglehetősen pontos jegyzékét. Amabban¹ a halála után hagyandó művei során, első helyen említi e gyűjteményt és első alkalommal írja le meglehetősen pontosan a címét is: *Ó és Új azaz 450 régibb és újabb Énekek*, ki magam csinálmányja, ki másé; emebben² kéziratban lévő művei között vagy nem említi, vagy más cím alá rejti. Mert e jegyzékben az ismert címen nem találjuk a gyűjteményt, ellenben két olyan című munkáját látjuk, a melyek közül az egyik hosszabb ideig lappangott, a másik még ma is lappang, de címe szerint mindkettőben lehetett volna a hiányzót sejteni. A *Magyar Árion* időközben a N. Múzeumba jutott és szintén énekes gyűjtemény az *Énekes Poézis* címen szereplő kézirat aligha áll távol e gyűjteménytől. Mert azt még sem tartjuk valószínűnek, hogy 1818-ban megtagadta volna e művét, mikor 1814-ben már pontosan megírja a címét, mikor 1813—14-ben háromszor írja le, azaz róla még két, más kópiát is készített.

A kézirat legendája pedig ott kezdődik, mikor rokoni és baráti körben és íróársai előtt levélben és előszóban hirdeti a régi és a népies énekek iránt táplált vonzalmát, előszeretétét, azoknak megbecsülését és asztal fölött és poharazás közben énekelgeti saját melodiáit, a régi dalokat és a maga szerzeményű vagy gyűjtésű kurucz énekeket. A mit megvallott *Jelentésében*, hogy „egy olyan régi, kurta darabnak, mint *Patyolata kurucz*, vagy az *Oláh a hegyoldalon*, vagy *Árokszállásánál volt egy veszedelem*, károsabbnak tartom örök elveszését mint a hódoltató

¹ Figyelő, 1876. I. 46—48. l.

² Tud. Gyűjt. 1822. II. 71. l.

táborbul egy hat fontos ágyúnak,“ azt hirdette életében és bizonyította munkásságával. Toldy a *Handbuch*-ban írja róla, hogy dalait a Dunántúl még mindig énekelik s a *Költészet történetében*, hogy énekei még egyre hódítanak: valóság; mint valóság az, hogy ő maga volt e régi és új énekeknek a legszerencsésebb és legszeretetre méltóbb „gajdolója“, mint róla Kazinczy, nem minden célzatosság nélkül emlékezetben hagyta. Nem egy helyen veti szemére, sőt nem minden lenézés nélkül emlegeti leveleiben, hogy gróf Telekinél asztal fölött énekelt; bizony Berzsenyi, írja, nem énekelt volna, ha még oly jó torka lett volna is. A miért a finomkodó Kazinczy Horváthot megrózza, az lett Horváthnak egyik legnagyobb érdeme és sokfelé aprózott írói munkásságának is egyik legmaradandóbb emléke. A magyar népdal irodalmi pártolói között az első hely őt illeti meg, nem csak időrendi sorban, hanem annál a meleg és igaz hevületnél fogva is, a mely benne a népi költészet iránt lobogott.

A hagyomány, mely így Horváth alakja köré szinte legendaszerűen szövődött és az irodalmi tudat, mely az énekes gyűjtemény meglétét hirdette és igazolta, lassankint egybefolyt és e két forrásból táplálkozó irodalmi közhely megtartotta uralkodását mindvégig, sőt az újabb kutatások azt még jobban megerősítették. De az énekes gyűjtemény kérdését nem nagyon tisztázták. Mindössze annyit értek el, hogy a kézirat felől határozottabb értesítéseket adtak. Mert bizony Toldy óta, ki 1855-ben először említi azt a teljes és pontos címen,¹ Gerecze Péterig, ki 1883-ban egy addig ismeretlen másolatát fedezte fel,² egész Binderig, a ki 1903-ban először vetette össze egy harmadik kópiáját az akadémiai, első kézirattal.³ A kérdés gyökeres megoldására senki sem vállalkozott, még életírója sem. Sőt az éppen a feltűnő, hogy életírója, Garda Samu, könyvében csak egyszer említi, akkor, mikor arról tudósít, hogy Kulcsár István kéri Horváthot, hogy dalait mennél hamarébb tegye közzé, nehogy azok a nép száján elveszítsék eredeti szépségöket. Ez az említés a legenda arany szálait bogozza, kivált, ha eszünkbe jut, hogy Garda műve akkor készült, mikor saját tapasztalásunk és emlékezésünk szerint is a kézirat lappangott. Tény, hogy 1889—1894 között magunk is eredménytelenül kértük. Ez a legenda pedig folytatódik tovább, mert a Binder által bemutatott harmadik kópia, ő csak másodikul ismeri, tényleg csak második, a mennyiben a Gerecze által leírt másodikkal azonos, míg a harmadik kópia, mert ilyen is van, valahol még most is rejtezik.

Ime tehát nem is egy, hanem három kézírata van vagy legalább volt. És pedig egyszerre és együtt, hogy minden további tévedést kizárva, meg lehessen állapítani, hogy Horváth milyen gondossággal ápolta a maga

¹ Magyar Költészet Kézikönyve, I. kiad. 547—48 hasáb.

² Figyelő, XV. köt.

³ E. Phil. Közl., 1903. XXVIII. köt. 463. l.

erős meggyőződését és írói hitét, hogy velük megbizonyíthassuk, mennyi lelkesedéssel és buzgalommal szolgálta a magyar népdal ügyét. Az öreg Horváth 1813—14-ben, 53—54 éves korában, mikor irodalmi eszményeinek szinte hajótöröttje volt, mikor népiessége és parasztikussága miatt szinte el volt szigetelve az akkor vezető írótól, mikor mindenféle tennivalói minden idejét lefoglalni látszottak, Petri-Kereszturon, kuriáján, második özvegsége alatt, noha felesége még élt és harmadik házassága titkos gondolatát ápolgatta, egyre-másra háromszor írja le a maga és mások ötödfélszáz dalát. Miért tette volna, ha nem azért, hogy azok közül a régi dalokat is magukba foglaló kéziratok közül, legalább egy átszállhasson az utódokra. Három közül könnyebben megmarad egy, mintha csak egyre bizta volna a régi és olyan becses dalok fennmaradását. Gondoljuk meg mit jelent egy ugyanazon munkának háromszor való leírása! A meggyőződés erejét és az önfeláldozó gondosságot, melylyel e régi dalok megmentésén dolgozott. Talán azt is lehetne mondani, hogy Horváth e munka alatt visszaálmódta fiatalságát és kezdő írósa dicsőségét. Hiszen e kéziratokban a három *Holminak* számos darabja van benne, a melyek annak idején, 1788—93 között, Horváth költői nevét hirtelen hordották szét az országban! Talán ez is belejászott, de nem ez volt a fődolog. Mert az ötödfélszáz énekből a *Holminak* ide fölvetett darabjai az egész gyűjteménynek csak egynyolczad részét teszik. A többi pedig nem a maga csinálmánya. A fölvetett darabok nagy része pedig olyan, a mely már 1813-ban közkinccsül volt elismerve. Talán nem tudták már, hogy azok Horváthéi, de énekelték és keresték. A debreczeni Kántus számára gyűjtött marsok között Horváth hadi énekei is ott voltak. Mikor tehát Horváth a maga régibb énekeit is fölvette ebbe a gyűjteménybe, nemcsak atyai szeretettől volt áthatva, mint maga mondja, hanem attól a kötelességtől is, hogy megjelölje azokat a darabokat, a melyek kimentek a nép közé, de még szerzőjük nevét sem vitték el magukkal.

A három kézirat közül az I. számú az Akadémia könyvtáráé. Ez a codex principalis; a második a brassói főreáliskola tanári könyvtáráé, ez a legteljesebb; a harmadik nyomára a M. N. Múzeum könyvtárában akadunk, ez a lappangó ismeretlen.

A Horváth-féle gyűjtemény három, illetőleg két, ismert kópiája nem játszott az irodalomban egyforma szerepet. Az akadémiaét használták főként. Ebből dolgozott Erdélyi János a múlt század negyvenes éveiben, ebből adta ki Thaly a hatvanas években a Vitézi Énekek közé és a hetvenes évek elején az Adalékok közé besorolt énekeit. Ebből dolgozott Bartalus István *Magyar Orpheusában* és *Egyetemese gyűjteményében*, ebből Szini Károly és Káldy Gyula, s' ez volt forrása mindazoknak, a kik Horváthtal vagy a régi magyar lira emlékeivel és történetével fog-

lalkoztak. Annál különösebb, hogy sem a gyűjtők, sem a kutatók nem szántak arra időt és fáradságot, hogy ezt a jelentékeny forrást a közönség előtt rendszeres ismertetésben bemutassák. Pedig megérdemelte volna és jó is lett volna.

Énekeskönyveink nincsenek nagyon bőven, olyan pedig, a melyben a szöveg és a dallam is megvan, alig egy-kettő. Népdal és dallam vizsgálatok alkalmával egy ilyen fontos forrás ismerete elkerülhetetlen. Talán ennek lehet tulajdonítani, hogy sem a zenei emlékek kutatói, sem a szöveggyűjtők adalékai nem tarthatnak igényt teljes megbízhatóságra. Ez pedig, mind a filológus, mind a zenész előtt jobban emeli a kézirat értékét. Horváth gyűjteménye sem kerülhette el sorsát. A múlt század 50-es éveitől kezdve az irodalom előtt állott, használta, a ki hozzáért, közöltek belőle szöveget és dallamot, még pedig meglehetősen bőven, jelentőségét átvitték a köztudatba és hivatkoztak rá, mint tekintélyre, de pontos és részletes leírásával adósok maradtak.

A II. a brassói (múzeumi) kézirat.

Első helyen azért foglalkozom vele, mert ez a legteljesebb, már a mi a szöveget illeti. Igaz ugyan, hogy a dallamfejtők jobban fogják szeretni az akadémiai, I., kéziratot, mert abban az egyes énekek fölött mindjárt ott van a kótázott dallam is, míg ebben a dallamok a kötet végén, egymás után vannak lejegyezve, de mert ez a legbővebb, ezzel illik legelőször tisztába jönnünk.

A figyelmet Binder Jenő hívta fel rá, mikor a tanári könyvtár számára 1902-ben megvásárolták, Gaál nevű zenetanártól, a ki Petelei Istvántól kapta. Petelei úgy emlékezik, hogy ő meg Kolozsvárt jutott hozzá Csernátony Gyula útján, a ki viszont idegen kézből kapta, a mint Petelei emlékezik, egy csomó egyébvel együtt, értékesítésre.

Binder leírása, melyet mindenben megerősítek, elmondja, hogy az ő kéziratuk teljesebb az I-nél, az akadémiaiánál. Különbösen a részletes leírást, Binderét kiegészítve, itt adom.

A munka címe: Ó és Új | mintegy ötödfélszáz | Énekek. | ki magam tsinálmányja, ki másé. | 11 a Mai 1914. | Alant a Binder által közölt sorok. A 8-ad rétvű kézirat elül 20 számozatl. lapon a címet, az ajánlást, a gyűjtő *Jelentését* s az énekek mutatóját ABC-rendben tartalmazza. Ezután 1—315 számozott lapon jönnek az énekek, azután 2 számozatlan üres lap, 27 számozatlan lapon a hangjegyes melódiák és végül 3 kótázásra bevonalozott, de be nem írt és egy teljesen üres lap következik. Az egész kötet tehát 368 lapot foglal magában, új kötése van és az egész elé Horváthnak Kóré által festett arczképe után készült metszet, melyről Kazinczy szól.¹

¹ Levelezése, kiadta Váczy J. II. 281. 1.

A kötet papirosa merített és jóval durvább, szürkébb, mint az I. kéziraté. Ez okon vastagabb is, majdnem kétszer akkora, mint amaz. Különösen fontosnak tartom kiemelni Bindernek egyik megjegyzését, mint a mely a kézirat fölismerésére döntő bizonyítékot szolgáltat. Az pedig így hangzik: „a brassói kéziratban az egyes énekek provenienciáját kutató ismeretlenek kezétől 105 ének mellett be van jegyezve, hogy azok egyebütt hol találhatóak“. Megállapítottam, hogy ezek a megjegyzések pontosan találnak azokkal az idézetekkel, melyeket Gerecze tanulmányában találunk, abban a tanulmányban, melynek alapúl a pécsi kézirat szolgált. Így tehát amaz ismeretlen kutató Gerecze Péter, a brassói kézirat pedig a pécsivel azonos. Hogy ez a bizonyíték döntő, mutatja a megjegyzések írása, a melyben Gerecze kezevonásaira kell ismernünk. Sőt annyira határozottan, hogy fölöslegesnek tartottam ennek bizonyítására Gerecze autopsziáját is.¹

¹ A *Budapesti Hirlap*nak ez évi augusztus 29-iki (207) számában *Horváth Ádám Nótáskönyve* cím alatt megjelent ismeretterjesztő közlemény arról ad hírt, hogy a M. Nemzeti Múzeum Könyvtára csere útján megszerezte a brassói főreáliskola könyvtárából P. *Horváth Ádám Ötödfélszáz Énekeinek* 1814-ben készült kéziratát. A közlemény nincs aláírva, hivatkozik azonban Herrmann Antal úrra, a kolozsvári egyetem magántanárára s inntől kezdve, úgy látszik, tőle ered. Erre mutat különben az is, hogy a cikk írója tájékozott s olyan részleteket is tud a kézirat múltjából, melyeket alant közölt hivatalos leveleim is igazolnak. Engem a kézírathoz kétféle érdek is fűz. A magyar líra történetére vonatkozó munkásságomat nagyon is közelsől érinti s az 1903/4 évben *Horváth Ádám* egyetemi előadásomnak egyik alakja volt. Természetes tehát, hogy e kézirrattal is foglalkoznom kellett s munka közben figyelmet kellett fordítanom a kézirat történetére. Csakugyan foglalkoztam is vele s e kutatásom eredményeül megállapítottam, hogy ez a kézirat azonos a Gereczétől leírttal, melyről Gerecze azt írja: hogy ez a kézirat „Kovács Zsigmond ügyvédhez került, kinek könyveivel jelenlegi birtokosa (dr. Fesztl György pécsi ügyvéd) szerezte meg s a kolozsvári egyetem könyvtárának szánta“.

E följegyzés miatt a könyv már most még jobban érdekelt, mint az egyetemi könyvtár igazgatóját, annál is inkább, mert Herrmann Antal úr, kivel a kézíratról gyakran szóltam, ismételten megerősítette, mint a *Budapesti Hirlap*ban most is megírta, hogy ő azt a kéziratot a kolozsvári egyetem könyvtárában látta és használta. A kérdés tisztázására indított levelezésemből Petelei Istvánnak és dr. Csernátony Gyulának hozzám írt levelekből az erre vonatkozó részeket közölni annyival szükségesebbnek tartom, mert ezeken kívül más eredményt elérni nem tudtam.

Petelei István levele, Maros-Vásárhely, 1904 május 8-án (199/1904. sz.).

Elhunyt jó barátom (Czakó József) régi kiselejtezett könyveket küldött Kolozsvárra Csernátony Gyulának (most tanfelügyelő Beszterczén) értékesítés okán. A könyvek néhány esztendeig — 6—7 évig — ott heverték. Ekkor Czakó halálával visszakérültek ide. Egyportékás ládában beszegezve a könyvek én hozzám kerültek a padlásra. Egyszer eszembe ötlött a könyves láda és felbontottam. Még itt vannak most is a könyvek nálam. (Régibb Czuczor, Kölcsey, Bajza stb. kiadások.) E könyvek között találtam a Horváth könyvét. Kolozsvárt-e? miként került a Czakó könyvei közé? —

A kézirat összesen 479 éneket tartalmaz, 1—450 sorszámmal ellátott énekeihez jő még a 45, 97, 156, 328, 407 mellé csapott és a) jelölt 5 ének; a 210 mellett a), b) 2; a 430. mellett a), b), c) jelölt 3; a 139 mellett a—h) jelölt 8 ének és a 244, 250, 335, 341 alatt felvett, valamint a 258 alatt fölvetett, de jellel vagy számmal el nem látott más 6 ének, azaz összesen 474, ide számítandó még négy éneknek latin szövege, melyek nincsenek külön számozva, hanem a magyarral egy sorszám alatt szerepelnek: 139 f), 165, 188, 189; azonfelül a 407 a) alatt egy más vers is, mely szintén külön veendő; így tehát az összes énekek száma 479, miként Binder is írja. Binder az akadémiai kézirat énekeinek számát 474-ben állapítja meg és a különbözetet pontosan adja.

Az 57. lap alsó fele, az 58. l., a 193 fele és a 194 l. egészen, a 195 alúl, a 196 egészen, a 206 alúl, a 244, 251—252, a 267 alúl, a

nem tudom. Az értékes könyv végén kották vannak. A nálam időző Gaál Pál zene-tanár rimánkodva kérte a könyvet rövid használatra: hogy leírja a kottákat. Odaadtam; elvitte. Minduntalan gyötörtém: hogy adja vissza. Lehetetlen volt elvenni tőle. Ekkor családi bajok elzavarták innen Gaál urat. Eltűnt a szem elől s többet se Gaál urat se a könyvet nem láttam. Ez a Horváth-könyvnek a története. Örvendek, hogy megkerült. Nem szidom még Gaál urat se; örvendek, hogy megvan a könyv. Tudomásom szerint Farkas Ödön (a kolozsvári Conservatórium igazgatója) feldolgozta a kottákat Horváth könyvéből. Ő talán többet tud a könyvről, mint én.“

Dr. Csernátony Gyula levele, Besztercze, 1904 június 6-án (212/1904. sz.).

1. Petelei barátom téved, mert a könyvek nem a Czakó Józseféi, hanem a Czakó Imre, egykori egyetemi kollégám könyvei voltak, melyeket ennek elhunytja után igaz, hogy Czakó József küldött hozzám értékesítés végett. A könyvekről rendes jegyzék volt összeállítva s azokat, a melyeket eladnom sikerült, a jegyzékből kihúztam s árát utána jegyeztem. E jegyzéknek most is meg kell lennie. A megmaradt könyveket a Czakó Józsi megbízásából Petetei István vette át tőlem még Kolozsvárt; tehát a Czakó József életében, mert a Czakó József halálakor már sem én, sem Petelei nem laktunk Kolozsvárt.

2. Gál Pál zenetanárt soha sem ösmertem.

3. A Czakó Imre könyvei között az említett Horváth Ádám-féle kéziratot — sajnálatomra — nem láttam, mert ha ott találtam volna: mindenesetre értékelni tudtam volna rendkívüli becsét és nem engedtem volna elkallódní. E könyvekre különben most is igen jól emlékszem. (Néhány művet címe szerint föl is sorol.) Petelei barátom ennél fogva bizonyosan rosszul emlíkszik, mert a tőlem visszakerült könyvek közt semmi esetre sem volt semmiféle kézirat; annál kevésbé a Horváth Ádám-féle.

4. Végül sajnálatos kell tudatnom, hogy a szóban levő kéziratról semmit sem tudok és azt sem az egyetemi, sem a múzeumi könyvtárban nem láttam.

A kérdés bontogatását Herrmann úr is érdeklővel figyelte, sőt annyira természetesen találta a kézirat megszerzésére irányuló törekvésemet, hogy ebben támogatását ígerte és azt, hogy a brassói főreáliskolát erre elő is készíti. Ennyiben maradt a kérdés 1904-ben, ma pedig Herrmann úr örömmel jelenti, hogy a kézirat a N. Múzeumban van.

270, a 288—292 lap üresen van hagyva, a *Jelentés* szerint azért, hogy a mik később lesznek. azokat majd oda írhasa be.

A brassóiiban van még egy érdekes bejegyzés, a mutató után: Ezekből a magam csinálmanya csak 233. Ének stb., (Binder közli az egészet) mely szerint a többi ének másé. Kérdés? melyek a Horváthéi?

Horváth az egyes énekek elé jeleket rakott, *-ot és keresztet.

Azok az énekek, melyek csak kereszttel vannak jelölve, az övéi, a melyekhez *-ot is tett, azoknak dallamai is tőle valók. Legalább így kell lenni, mert egyetlen olyan ének előtt sincsen kereszt, a melyet ismert szerzők, Ányos, Csokonai, Kazinczy stb. írtak, viszont azok előtt, a melyek tőle a *Holmiban* már megjelentek, rendszeren ott van a kereszt; másfelől a * nincs ott a szent énekek előtt, melyeknek dallamait a református énekeskönyvek meghatározzák, de ezek előtt meg ott van a kereszt. A * jelű énekek egy részét kiadta Bartalus a Magyar Orpheusban, a mi szintén azt mutatja, hogy a *-nak van valami köze a melódiához. Hogy ezek nem mind Horváth eredeti dallamai, valószínű. Inkább adaptált dallamok. Horváth a népies zenének és költészetnek egész kincsét és készletét közvagyonnak tekintette, nem abban az értelemben, hogy eltulajdoníthatja, hanem abban, hogy szabadon felhasználhasa, szépítse és nemesíthesse. A mint megengedte magának, hogy egyes énekek kezdő sorait kiindulásnak és kezdetnek használva, tovább folytassa és fejleszse, megengedhette azt is, és tette is, hogy közkézen lévő dallamokat énekelt saját verseire, vagy megfordítva, ismert dallamokra írogatta verseit. *Bartalus az Orpheus* Előszavában ezzel a kérdéssel bővebben foglalkozik. Itt még csak azt jegyzem meg, hogy kéziratában 47 éneket lát el *-gal és hátul a kézirat végén 469 dalnak hangjelzését adja. Az Orpheusban 45 ének van dallamostól kiadva, köztök a nagyobb rész nem Horváthé, hanem régi és élő népdallamok. Ez megint arra eszméltet, a mit már régen tudunk, hogy gyűjteménye nemcsak mint saját zenei alkotásainak tárháza, hanem főként, mint régi dallamkincsünknek gyűjteményes emléke és forrása nevezetes.

A mondott alapon, a 479 énekből 233-at Horváth „csinálmanyanak“ kell tartanunk. A kéziratban azonban csak 217 ének van a Horváth szerzőségét jelentő kereszttel ellátva. A többi nyilván úgy kerül ki, ha ideszámítjuk azokat a felemás darabokat, melyeknél Horváth mint, átalakító, kiegészítő vagy mint átiró szerepel. Ezeknek számbavétele után a 233 ének ki is jön. Ilyen a 277 ének is, melyben, mint a többiben, az első sor vagy sorok, eredeti, népies feljegyzések, a többi pedig Horváthtól való folytatás. A gondos gyűjtő és versíró ezeket is megjegyezte, de bennök a kereszt jele niem a vers elején áll, hanem a szövegnek ama sora előtt, a mely már Horváthtól származik.

A kézirat tartalmából különféle helyeken 233 ének van, eddigi

jegyzéseim szerint, kiadva; és pedig, egy része a *Holmi* 3 kötetében, azután Bartalusnál és Káldynál, Erdélyinél és Thalynál, végül, hogy egyes kisebb közleményeket ne említsek a *Figyelő*ben, Gerecze Péter tanulmányában. Félre-értések kikerülése végett megjegyzem, hogy a kiadott énekek száma és a Horváth eredeti énekeinek száma, (mind a kettő 233) csak véletlenül találkozik, mert nem minden kiadott ének Horváthé és nincs Horváthnak minden itt előforduló éneke kiadva.

A II. kézirat történetéhez a következő adatok tartoznak.

Mint említettem a brassói kézíratra Binder J. hívta fel a figyelmet. Ő ismeretlen kézírathoz mondja. Csakugyan ismeretlen is addig, míg össze nem vetjük a pécsi kézíratral, melyet Gerecze a *Figyelő*nek XV. évfolyamában ismertetett és ír le. Részletes és pontos összevetés után azonban kitűnik, hogy a pécsi és a brassói kézirat egy. Azonkívül, a mit már fentebb említettem és kiemeltem, hivatkozom a *Figyelő*ben olvasható leírásra (XV. 24—27. l.) és Bindernek idézett leírására útalok. Kitűnik, ha gondosan egybe hasonlítjuk a két leírást és a kötetet, hogy a pécsi és a brassói két kézirat azonos, azaz, jobban mondva: egy.

A kézirat első gazdája, Gerecze tudósítása szerint idősb székelyi gróf Mailáth György volt, a kitől fia, ifj. György gróf, országbíró örökölte, kinek felesége Hillebrand Prandau Stefánia bárónő volt. E rokonság révén került a kézirat ezután Prandau báró birtokába gróf Mailáthtól, báró Prandautól Perczel Antalhoz, ettől Kovács Zsigmond ügyvédhez jutott és annak könyveivel együtt dr. Fesztl György pécsi ügyvéd tulajdonába. Mikor Gerecze a kézíratot használta, Fesztl tulajdona volt. Azóta a kézirat lappangott, míg Binder a figyelmet rá nem fordította.

Abban a jegyzetben, hol Gerecze a kötet volt tulajdonosairól szól, van egy áthidaló állítás. E szerint a kötetet Fesztl ügyvéd a kolozsvári egyetemnek szánta. Fesztl időközben meghalt, a kötet Kolozsvárra került, de itteni sorsa homályos. Csernátony nem tud róla, hogy idejött volna; Herrmann tudja, hogy itt volt. Hogy tévesztette célját, hogy nem jutott el a kolozsvári egyetemhez, nem tudhatni, mert, mint Gerecze tudósít, a kézirat további sorsáról közelebbi értesülése nincsen.

I. Az Akadémia kézírata.

E kézirat ugyanazt a címet viseli, mint az előbbi. A különbség csupán a leírás dátumában van, a mennyiben ezt 8-a, 7-br. 1813; azaz 1813 szeptember hó 8-áról datálja. A manuprópriát nevének kezdő betűivel: *H*Amp. adja, míg amabba az egész nevet bejegyezte. A címlapról azonfelül hiányzik az a latin idézet is, melyet Binder a II. sz. leírásában egészen közölt.

Elől 1-től 20 számozatlan lap, mely a címlapot, az ajánlást, a *Jelentés* szövegét és az énekek rendjét ABC szerint adja; azután 1—315

számozott lapon az 1—450 ének következik és végül 9 tiszta lap. Az egész kötet tehát 344 lapot tesz ki, kötése a XIX. derekán készülhetett, egész papiros kötése megkopott és a Kóré-féle arczkép hiányzik belőle. Üres az 57 alsó fele, az 58, a 132, a 193 alsó fele, a 195 alsó fele, a 196, a 206 alsó fele, a 244, a 251—52, a 267 alsó fele, a 268—270, a 288—292, melyek szintén azzal a czállal maradtak üresen, hogy oda később beírhatta, ha még valami lesz.

A kötet egészen Horváthnak sajátkezű írása, mint az előbbi is, tartalma szerint is egyezik az előbbivel, kivéve az előbb említett különbségeket. A fő különbség pedig a kettő között az, és ez mindenkinek az első pillantásra feltűnik, hogy ebben a kóták az egyes énekek fölé vannak írva, míg az előbbeniben együtt és hátul következnek. Minden egyes ének dallama nincs lekótázva, az öt lénias kótavonalak között vannak üresen maradottak is. Az így mutatkozó hiányt azonban az előbbiből pótolni lehet.

III. A lappangó kézirat.

Ezt a harmadikat ma már csak említésből ismerjük. A M. N. Múzeum kéziratai között¹ egyben a következőket olvassuk: „még némely régieknek (t. i. énekeknek) első sorát, melyekből ritkát gondolom újabbnak száz esztendősnél, Énekeskönyvemből ideírom“. A kiírt első sorok pedig minden kétséget kizárólag megbizonyosítanak arról, hogy az az énekeskönyv a Horváth-féle gyűjtemény volt. Az Ötödfélszáz Énekek Jelentése után a tartalom-mutató következik, mely ABC rendben az énekeket adja az énekek kezdősorai szerint. A följegyzésben néhány kezdősor így van jelölve:

- 399. A barátok feketében, szürke szűrben
- 288. Adjon Isten jó szerencsét
- 121. A kit elfelejtett, Cupidó
- 344. A kinek most kedve nincs, stb. stb.

Az I. sz. Horváth-féle kézirat tartalom-mutatója a következő:

- 317. A a a laeta sunt tempora
- 319. Ab ab, eb eb,
- 399. A barátok feketében

228. Adjon Isten jó szerencsét stb. stb.

Nyilván bizonyos, hogy a múzeumi kézirat másolója előtt egy Horváth-féle gyűjtemény volt, az ő Énekeskönyve. A múzeumi kézirat

¹ 446. Oct. Hung.

Jankowich Miklósé volt, akkor tehát annak az előtte fekvő Énekeskönyvnek is az ő tulajdonában kellett lennie. Valamilyike volt-e az ismert két kéziratnak, vagy sem, ma már nem is lehet eldönteni. De az tény, hogy volt előtte egy Horváth-féle Ötödfélszáz Énekek című kézirat, melyből néhánynak az első sorát, sőt még tíz vagy több éneket is kiírt.

Jankowich gondos gyűjtő és lelkiismeretes sáfára volt irodalmi kincseinek. Tőle a kézirat idegenbe alig kerülhetett, de ő megszerezte s ha megszerezte, meg is tartotta. Gyűjteménye két részletben a N. Múzeumba került.

A *Holmiban* jelentek meg: 1, 8, 9, 10, 67—71, 74—77, 79, 80—85, 87—88, 90, 93, 96—98, 146—148, 150, 154—155, 158—162, 169, 175, 177—180, 182, 184—185, 211—212, 233, 240, 311, 361, 408, 110—412.

Barthalus Orpheusában és Gyűjteményében: 12, 37—39, 48, 63, 66, 103, 113, 115, 117, 126, 128, 134, 139^a, 170, 188, 195, 207, 229, 237, 247—248, 251, 253, 258, 266, 2700, 299, 306.

Figyelő, XV. köt.: 7, 16—29, 32, 37, 46, 51, 60, 62, 64, 67, 72—73, 78, 80, 91—92, 95, 99, 101, 103—104, 107, 109, 111—112, 116, 119—121, 125, 126—127, 130—132, 136, 139^d, 139^e, 144, 152, 165, 173, 190, 192—193, 201, 204, 214, 220, 223, 227, 234—236, 238—239, 242, 246, 249, 244, 254, 258, 264, 271, 282, 290, 303—404, 310, 329—330, 332, 345, 356, 367—369, 374, 376, 400, 409, 424, 432—433, 435, 445.

Thalynál: 11, 13, 186, 191, 205, 220, 221, 222, 225, 228, 237, 245, 250, 252, 265, 298, 300, 305, 341.

Erdélyinél, Káldynál, Arany-Gyulai gyűjteményében, M.-Nyelvőr és a reformátusok Énekeskönyvében és még néhány helyt kisebb számban megjelent énekek felsorolását nem tartom szükségesnek, valamint nem említem mindenik ének számát akkor sem, ha egy ugyanaz több helyütt is megjelent. Van például olyan is, amely valamennyi gyűjteményünkben szerepel, mintegy közhely, végigvonul minden antológiánkon és gyűjteményünkön. Ilyen részletes felsorolásnak akkor volna helye, ha a gyűjtemény kiadatnék és nem akkor, ha, mint most, inkább tájékoztatót kívánunk adni arra, hogy ez a gyűjtemény milyen szerepet játszott eddigi kutatóink és gyűjtőink előtt.

Az ötödfélszáz ének.

1. † Menj el, menj szegény magyar a két-
[ség partjára	5. † Hová lett dicsőséged, dicső Buda
[vára?
2. † * Látod, a szegény magyar mint jára?	6. † Menjetek hiv követek Isten szent
[hírével
3. † * Mit akarnak a magyarnak az igaz-
[ságos egek?	7. † Gyere velem pajtás, ránts kardot,
[ülj lóra
4. † * Kitöltéd Saturne, fogoly esztendődet	

2-6. 14-1
30-31. 33
40-45. 47
49-50. 52-
61. 62. 65-8
77. 86. 89.
100. 102. 10
108. 110. 114.
117-118.
122-124. 129.
135. 137-138

8. † Mind azzal nevettek sok irigy
[szomszédink]
9. † * Hova levél! Nemzetemnek jó világa?
10. † Örök tüzek! Égi karok, legmagasabb
[fellegek!]
11. Haj! Rákóczi! Bercsényi! Bezerédi!
12. Verd meg Uram! Verd meg a világ
[ostorát]
13. † * Haj Rákóczi! Bercsényi! Bezerédi!
14. Egy éneket mondok, a kik nem
[bolondok]
15. † Uristen! Kegyelmezz szegény hived-
[nek!]
16. † * Idvez légy Szent Péter, engedd,
[hadd menjek be]
17. † * Hol az én nevem, koronás fejem
18. † * De mi az a reteráda?
19. † * Ühü phi hatvanöt csak
[húszezer]
20. † * Oda negyven s több ezer ember
21. † * Megverem, megverem, fegyverét is
[a fejére tördelem]
22. † * Oda lettünk, megverekedtünk
23. † * Félre tündér remény! játszi sze-
[rencse, csalóka tünemény!]
24. † * Rosszúl mértem, már most értem,
[hogyan halálos óra cseng]
25. † Rejtsd el vitéz királyném orczádat
26. † Mennyi lélek és be félek
27. † Mit keressz, kí vagy?
28. † * Im az én nagy apám koronája
29. † Jön Napóleon hadával. Álj elébe,
30. † * Rajta polgár! a szabadság
31. † Hajnal derül, de felszélről
32. † Halni megyek oh ne legyenek
33. † Meg van alázva Nagy Sándor
34. † Fuss kozák a vár fokára
35. † Bizonyára szánakozásra méltó a mi
[sorsunk]
36. † Meddig mentek s nem szégyeltek
37. † * Mars! siess hazádba vissza kis se-
[regem]
38. † Jere haza vitéz pajtásom
39. † * Látd-e pajtás megmondám
40. † * Ugy tetszék, mintha sípolna
41. † * Szegény hazám, talám még rám tör
[az ellenség,
42. † * Meddig áltatod te csalfa Sirén
43. † Látd-e magyar, hogy én mégis élek
44. † Légy te nem bánom, anyjok azoknak
45. † Marsot fújnak, hadba hívnek
- 45a Lóra pajtás, már nincsen más,
46. † Bent van hát már a francz a magyar
[társégen?]
47. † Francia jön, lóra huszár!
48. † Hát Isten neki, kapjunk rá, szo-
[kunk rá a német tánczra]
49. † Nem minétre lépek én, Szökni szok-
[tam Ekuzén]
50. † * Látd-e Rokon ült feletted s nem
[szeretted]
51. † Mit beszélsz te kutya fajta?
52. † Jertek velem, imádjuk a nagy urat
53. † Mit láttatok én szemeim, mit?
54. † Vége van, én rabbá lettem
55. † Oh egek, álom-e vagy ha való
56. † Himen, ég gyermeke, Te kís an-
[gyal, mégis nagy]
57. † Micsoda gondolat, a kies ég alatt
58. † Fél az erős, fut a kevély
59. † A szerencse gyermekének az segít,
[ha vakmerő]
60. † Mi suhog itt valahol
61. † * Gyónom a seregek ura Istenének
62. Hát nincsen egyéb hatalom?
63. † Búcsúzz pajtás honyodtul
64. Bezzeg elalélt a nagy erő
65. † Nemzet! Amit eddig gyors kezemre
[biztatok]
66. † Veszni hívnek, el kell múlni
67. † Itt kell hagynom szívem felét, itt
[szerelmemet]
68. † Oh gyenge szív, Kivel ha viv
69. † Pünkösti piros rózsákat
70. † Sári rózsám hová mégy
71. † Oh ciprus, kinek dús ligetédbe
72. † * Egyetlen, kegyetlen, a ki harczol
[én velem]
73. † A ki vitéz vala jó idején
74. † A mit édesnek mondanak, hogy
[nem mind édes]
75. Láttál-e oly jeget, melybe meleg
[legyen?]
76. † Más féle a természet majd min-
[den emberben]
77. † Ne gondolj vele pajtás
78. † Oh Amor! ki nem fél tégedet
79. † * Szerelmes jegyesem, Hol vagy
[szerelmesem!]
80. † Kies hegyek szelid erdők

81. † * Trombita, rézdob, tárogató-síp
 82. † Fillis kezét valami megsértette
 83. † * Az én nehéz fájdalmonon a ki
 [segitget
 84. † Síralmas életem, bánom cselekedtem
 85. † Nehéz tudni célját, végét
 86. † Addig szerencsésen éltem
 87. † Hervadatok koszorúim
 88. † Ni! Mit gondolt nekem is
 89. † Zengjete ki gráciák, csendes
 [muzsikával
 90. † A szemérmes szív és az okosság
 91. † Hát már a szerelem, ily korán
 [gyötrelem
 92. † Hol vagytok szívem rontói
 93. † Jer ártatlan galambjaim
 94. † Becsületes szerelem,
 95. † Mig szerelmem közelértem
 96. † Mások azért búrok s nyomorultak
 97. † Ne fújj reám Amor szele
 97^a † Meddig nyilazol még szívemre?
 98. † Szűz szívem hát véték-e?
 99. † Oh szerelem mezeje, Páfusi vár
 [teteje
 100. † Kettő a szeretet, Cziprusban
 101. † A szerelem szárnyon jár
 102. † * Kí ganélyba keveredik
 103. † Meddig üldösz oh kegyetlen
 104. † Adj egy csókot rózsám
 105. † Náni ugyan jól gyanított
 106. † Minden óra egy egész nap az
 (olyan szívnek
 107. † Irigylí már a madár,
 108. † A szerelem hasogatja,
 109. † A ciklopsnak egy szemet festenek
 110. † Nagy kincs a szívnek nyúgodalma
 111. † Sőhajtozik egy szép nympa ma-
 [gában
 112. † Gyermekeitől meghevülve, Vénus
 113. † Azt mondják, a kik nem tartanak
 [velem
 114. † Azt hallom kedvesem, elválsz tőlem
 115. † Fut az idő s nem sokára
 116. † Árván sírván, szívemet, kedvemet
 117. † Fillis nyugszik mély álomban
 118. † A két íxot immár régen megha-
 [ladtam
 119. † Mig élek, szép lélek nem felejtlek
 120. † Híszed-e már kinjaimból örökös
 (hívsegem
 121. † A kit elfelejtett Cupidó nem ejtett
 122. † Nézd el az egész világot
 123. † Bágyadt szívem jaj mint kesereg
 124. † Az apostol szent Pál szava
 125. † Jaj fáj, fáj, de mit tudok tenni
 126. † Ha nekem szóltál volna, most
 [szeretőd
 127. † Jaj hová legyek boldogtalan, sze-
 [rencsétlen fejemmel
 128. † Könnyű venni feleséget,
 129. † Jaj szívem mit gondolsz?
 130. † Ne járj hozzám szívem éjjel
 131. † Oh mely kinos gyötrelem
 132. † Ritka kertben találsz télben ki-
 [nyílt virágot
 133. † Bölcsőmbül kikelvén, Alkalmas
 [időt élvén
 134. † Mi legyen a házasság, E világi
 [pároság?
 135. † Kellemetes kikelet, Mért futod ez
 [levelet
 136. † * Végy el engemet galambom
 137. † Ha nem láttam volna galamb képed
 138. † Nem lesz mindenkor így, Szived-
 [ben
 139. † Ellopták szívemet, jól érzem
 139^a † Gerliczeként nyögdecselek
 139^b † Csikóbőrös kulacs.
 139^c † Azt mondják, hogy nem illik
 139^d † Gyenge Nimfák, mit gondoltok?
 139^e † Oh te komor, fagyasztó tél
 139^f † Ti kies kietlenek, a hol a bölcs
 139^g † S mit, félre hideg szók
 139^h † Korcsmára legények, Szent ház,
 140. † Elhagylak édes nyugalom lakóhelye
 141. † * Egek! Megint mi büntetés
 142. † Mi huhog itt valahol? Piripio vagy
 [bagol
 143. † Robinsoni Napeák is lehetnek
 [Grátiák
 144. † Bal szerencse, hát valaha lehet-e
 [reménylenem?
 145. † Jót vártam, de mit kellett, Ennél
 [jobbat
 146. † Mulandó, romlandó gyönyörűség
 147. † Az igaz barát képit festve kicsinálni
 148. † Menny, föld, tenger sirjatok
 149. † Árviz módra szemeimből
 150. † Agyarkodik és köszörül pártütő
 [kaszát rám

151. † Boldog ember, a kinek sokra nin-
[csen gondja]
152. † * Hamis szerencsének történeti
153. † Mit kinzod újra lelkemet
154. † Bocsásd el már óh fájdalom,
155. † Jajra bajra születtem s érettem
156. † * Mely mulandó, változandó
- 156^a † Nem tud a hűséghez most a világ
157. † * Pegaze! Vigy fel Urániához
158. † Sem drágább kincs, sem ritkább
[nincs]
159. † Szüntesd lelkem siralmidat
160. † Magánosság neveli, terheli sok
(bajaimat)
161. † Világ! Világi színmutatóság
162. † * Barátság, barátság, be ritka ez világon
163. † * De mit bálnám s nem is bánom
164. † Álom, álom, édes álom, Nyugoda-
[lom ha nincs nálom]
165. † * Ha van ezen a világon gyönyörűség
166. † A kiket a szerencse felvett jobb
[szárnyára]
167. † Ritka madár az igaz hiv szív,
168. † * Ifigenia válik-e tőlem?
169. † Áriónnak, ki szültett vak vala
170. † Mikor én kis, picziny gyermek voltam
171. † Mi örömed a sebet újra ki mérgecsitni
172. † Be kevés ember van, pedig lám,
[mily sokan]
173. † Boldog egek! Csak ti vagytok a
[szenvedők jutalma]
174. † Sok szédelgések, fej kerengések
175. † Oh én szegény Belgrád vára
176. † O me moestum Bellogradum
177. † Oh siralmas Tihan vára
178. † Élsz-e még szép Tihan vára
179. † Születtem hétszáz hatvanban
180. † Válás! Szép kedves kép, már én
[elbújdosom]
181. † Egek! mit vétettem ellenetek
182. † * Be keserves énnékem e nyomorult
[életem]
183. † * Be keserves nyomorúság töri bódult
[fejemet]
184. † Valóság-e vagy csak álom
185. † Sajnálom, mély álom eltűnt
186. Felnyitnám már bús szivemnek ré-
gen bezárt ajtaját]
187. Szemem, könnyeimnek forrása
188. Ha gyönyörűségesen, él valaki
189. Sokat türnek, szenvednek, kik hiven
[szeretnek]
190. Szerencsétlen órában lettem
191. Siralmas volt nékem világra szü-
[letnem]
192. Világ haszontalanság, nincs benne
[állandóság]
193. Mint a sir a fehér hattyú Meänder
[vize partján]
194. Oh, mely boldog, ki másoktól ve-
[szén példát magának]
195. Ezerhétsházhetvennégyben, léptem
196. Felix ille, qui crumena
197. Mit használ a szépség, Mulandó
198. Rectius vives Licini [ékesség?]
199. † Más szépnek lenni, más szép szint
[képire kenni]
200. Eheu viduata marito
201. Sóhajtással telnek el, kelnek el
202. Híjjába csillogsz, disze az éjjeli
203. Hold, mely szépen világítsz te
204. Sinlődöm esztendeje hat elmúlt
[már]
205. Erdőkön mezőkön járó Térj vissza
[ékesen]
206. Inolus, Inolus corde mihi solus
207. Szomorú csillagzat, mely bús su-
[gárokkal]
208. Végezd már álmat, vedd rám
[szemeidet]
209. Im koporsód ajtajánál
210. Gyászba borult gondolatim szün-
[jetek,
- 210^a Földiekkel játszó égi tünemény
- 210^b Szép hajnal emeld fel földünk felett
211. † * Harsog az új trombitászó, dobolnak
212. † * Nyergeld vitéz huszár jó lovadat
213. † * Jaj be kesereg, az árva sereg
214. † Árva fejünk jaj nyomorult
215. † * Nyugodalom védelmezze, befedezze
216. † Ah bűnnek eresztem fejemet
217. † Hát csakugyan elvász-e tőlünk?
218. † * Zaj, zaj, zaj, zúg honyomban
219. Téthis, a ki parancsolsz, egyik a
[tengernek]
220. † El kell menni, nincs mit tenni,
[jaj, jaj be keserves]
221. A nap kerül, hajnal derül
222. Nossza! Gyertek legények, men-
[jünk katonának]

223. Belgrádra vitézim omoljatok
 224. Szép dolog ez, szép dolog az
 225. Ha meguntad életedet,
 226. Adio, kincsecském, innét már el-
 [megyek
 227. Hasztalan kedvesem el kell vál-
 [nom tőled
 228. Adjon Isten jó szerencsét annak
 [az anyának,
 229. Ne menj el gyermekem, Miklós
 [Sámuelem
 230. Mikor masirozunk, Kapitány uram
 231. Pax, pax super Pindo
 232. Adjon Isten jó éjszakát, Minden-
 [nemű bő áldását
 233. † De mit töröm fejemet, Hiszen
 [nem csak engemet
 234. † De mit törődöm én veled
 235. † Sárga csizmás gavallér,
 236. † Örzse, Susi, Katicza, Rusi
 237. † Bécsi német így varr himet
 238. † * Igaz, hogy a Szala völgye sok
 [berekkel van tele.
 239. † Édes anyám! adj tisztát rám
 240. † Csipke bokor, kormos agyag
 241. † Ellakánk ezt a napot
 242. † Mi csak neked, mi csak neked
 243. † Azé hosszú, ezé kurta
 244. Quando ego puer fui, — Mikor
 [még én gyerek voltam
 245. Némelyek azt mondják, hogy Du-
 [nán túl
 246. Kocsmárosné kápolnája a pincze
 247. Fut az oláh hegy oldalán
 248. Fennyen tartod a nagy orrod,
 [kevély Pozsony vára
 249. Láttad-e, láttad-e azt a bárányt.
 250. Püspök városába, hogy bémen-
 [tem vala
 Püspök városába midőn bé-
 [szállottam
 251. Patyolat a kurucz,
 255. Zöld erdők harmatját
 253. Béborula, már elmúla
 254. Duna vize lementébeu
 255. Kriska, Kriska miért jöttél ide
 256. Megholt feleségem, Satis
 257. Úram büntesd meg a hagymát,
 258. Egybegyültek, egybegyültek a mis-
 [kolcsi lányok
 † Egybegyültek a Karok és Rendek
 † Egybegyültek a Karok és Rendek
 259. Krajczárnénál, Králnénál két kis lányt
 [ismerek
 260. Egyszer a cigányok gyűlést hirde-
 [tének
 261. Soha sem ettem olyan jót
 262. Jöszte hozzám szép legény
 263. Tavali bürköt kaszálék
 264. Más a veréb, más a fecske
 265. Árokszállásánál volt egy veszedelem
 266. Most jöttem Aradrúl, Nem tudok
 [magyarúl
 267. A veszprémi kisasszonyok, Bizony
 268. A Gondáné kakassa
 266. Rőt kopó, koppantó, korpa czipó
 [szép apó
 270. Ej haj micsoda. Leányoknak vacsora
 271. Egyszer a nemes Kúnság egy ártányt
 272. A vén asszony bogározik
 273. Hol voltál báránykám
 274. Haj tura, tura bil
 275. Én is voltam, ami voltam
 276. Bár gyönyörű a tavasz
 277. † Telekes bocskor, gyöngyös kapcza
 278. Vérem komám asszony, Csak olyan
 [az asszony
 279. Most jöttem Erdélyből, Erdélyor-
 [szágából
 280. Nem leszek én mészáros, Inkább
 [leszek csapláros
 281. Ahol megyén egy kis lány
 282. Mig a pénzemben tartott, Voltam
 [világ fattya
 283. A szárazon ne uszkálj, Jó legény
 [megállj
 284. Csipke bokor pókháló
 285. Két új szíres gyigyimáré tririti
 286. Csak nem elájultam, hogy meghal-
 [lottam
 287. Cserebogár, cserebogár, Mondd meg
 [nekem
 288. † Adjon Isten jó szerencsét
 289. Nem vagyok én betettetteteteg
 290. Ehol jön már a nagy nyár
 291. Annyi nékem az irigyem, mint a
 [fűszál
 292. Kebelembe búvék egy nagy áspis
 [kigyó
 293. Recsegetének, ropogtatának

294. Megholt, megholt a cigányok vaj-
[dája]
295. † Hopp ördögös, boszorkányos
296. Nemes ember, szürdölmány
297. Van egy hitvány t...s rongyos
298. Oh te nagy Babylon Komárom
[városa]
299. Összvejöttek a banyák,
300. Amott kerekedik
301. De megmondám, hogy kiugrik
302. Bágyad az én szívem nincsen erőm
303. Nem tudom, ki szeretne
304. Az újdön-új policziát,
305. Megbolondult a világ, fegyverben
[az ország]
306. Vérem, vérem komámasszony
307. Vas a patkóm, réz a szege
308. Csak az nekem keserves, Hogy sze-
[retöm beteges]
309. Ángyom adott egy pogácsát, Vajjon
310. Mikor én katina folt
311. Végy el engem kincsem, Kilencz
[üngöm készen]
312. Elfogyok én, mint a f...gém
313. En dux invictus
314. Enge lauta turba chori
315. Clerice, clerice non venias ad me
316. Virgo formosa, veluti rosa
317. A a a laeta sunt tempora
318. Miska fiam kruksz
319. A b ad, e b eb, i b ib,
320. Ez urát nem szereti, hát ennek
321. Fraj Martine
322. Son fida con constante
323. Espettare et non venire
324. Léva táján, oda föl, beteg asszony
325. Hajdu vagy te nem katona
326. Olyan beteg a szeretóm
327. Az a legény csak szájahtűt
328. Lemanicskus
- 328^a Prussíanak királya méltán haragszik
329. † Igyunk gazda rovására
330. † Igyál torok, nincsen pokol
331. † De csak ugyan énnékem, van
[olyan énekem]
332. † Nincs egy hajtás, töltsd teli pajtás
333. Hálá legyen, hálá, lenyugszom
334. Vinum bomum post Martinum
335. Bruá, bruá fissen szasszá Egészség
[utánna]
336. Igyunk reggelig gazda rovására
337. Jam ego bibo, Fiat voluntas tua
338. Én iszom kedvedért, Friss egész-
[ségédért]
339. Főispán, vicispán, főnótárius
340. Dunán innen, Dunán túl
341. Ez a pohár bújdossék, Éljen a
[barátság]
342. Jaj a vén embernek feje kopaszodik
343. De die in diem vinum est bi-
[bendum]
344. A kinek most kedve nincs, An-
[nak egy csöpp esze sincs]
345. Szegény legény nem csuda, ha a
[bort szereti]
346. Sármány seregély, apró pintyöke
347. Három óra már, majd megvirrad
[már]
348. Hányat termett a mogyoró, haj
[Liliom]
349. Legyenek örvendetes napok, Egy-
[begyültek a papok]
350. Jó bor ez gazda, jó szőlő hozta
351. A menyecske a szobába, Papot
[rekeszt a ládába]
352. Nincs a világon ennél szebb szó
353. Absit hinc et recedat dolor
354. Fejér korsó, fejér bor, Mindjárt
[rám kerül a sor]
355. Meum est propitium
† Feltett szándékom nekem, csap-
[székben meghalni —]
356. † Nyolczszázon túl a hatodik
357. † Kincsem, ha én veled
358. † Iskátula, gurgula,
359. † Minap az utcán mentemben
360. † Igaz megtanultam jól a mesterséget
361. † Nekem is az ördög egy banyában
362. Katonának hivrak engem,
363. Egy vén asszony borjút őriz,
364. Az én f...kam barbély legény
365. † Mese, mese, meleg
366. † Mássz csak feljebb,
367. † Gyere pajtás katonának,
368. Két menyecske szeretóm volt
369. Gyenge piros két orczád
370. Nem anyátul lettél
371. Azt mondják, azt mondják,
372. Alulrul fúj hideg szél
373. Jöszte kincsem, jöszte bé

374. Ej, haj gyöngyvirág, teljes szegfű
[szarkaláb]
375. K vagy te Badáriné Galambom adta
376. Tá, túró, tepertő, kóró billentyűje
377. Szép a leány ideig
378. Szivem szived szép szerelmed fel-
[gyűjtotta tüzetet]
379. Szép asszony a papné
380. A csaplárné I . . . között
381. Én Istenem, de nagy lyány
382. Ne irtózzál kincsem
383. Ma péntek, holnap szombat, bi-
[zony megkéretnek]
384. Pápán, Győrött, Komáromban
385. Édes a sz míg meleg
386. Mid fáj néked Kató lányom, hopp
387. A tűzhelyre hogy felültem
388. Kukoricza hajtás, hajtás
389. Ha megunod magad Jó négy ló
390. Csipd meg bogár [elragad]
391. Lám megmondám rózsám,
392. Mikor b a remete, remeg
393. Alul ásd, alul véd, [a szakálla]
394. Talán kincsem olyan hiszemben
395. Azért adtam egy garast, [vagy]
396. Hajdinárom lotts, Mosogatok most
397. Jaj, jaj a fiam, azt gondoltam
398. Német asszony komám,
399. A barátok feketében, faczipőben
400. Hat nap van egy hétben [járnak]
401. Kedja prizem szkortsni
402. A mit adtam, jegy-gyűrűmet tedd
[a kis újadba]
403. Én vagyok a halász legény, én
[állok a tó közepén]
404. Voltál-e már Csanádon?
405. Nem bánom én ha úgy is
406. † Nem kell nekem, hosszú vékony,
407. A te szoknyád olyan tartka
- 407^a Fuss Terési, mi lele
408. † * Piros hajnal, Fényes napsugárok
409. † * Hová tűnsz el áldott napnak fénye
410. † Eltölt ismét egy esztendő
411. † Jer ez napnak hajnalába, jer
412. † Sok kérdések, sok kétségek,
413. † Szűnj meg lelkem a természet
[derékségét csudálni]
414. † Oh mulandó gyönyörűség, Világ
tündér formája
415. Én ma Palestinából jöttem
416. Jaj szegény be fázik, Könnyeitől ázik
417. Szűz Mária e világra, Nekünk szent
[fiat hoza]
418. Electorum fermentum
419. Turbae coelorum
420. Sis benedictus
421. Nincs oly szempillantás
422. Oh szeretlek, oh szeretlek
423. Uristen jól látod, mely hibás én
[életem]
424. E világ mióta Fennáll ő mívolta
425. Minden teremtett állatok, Az Úristent
[imádják]
426. Uram, mikor éltemnek Vége leszen
[s lelkemnek]
427. Ha megtérni szándékozol
428. Elkészültem, megfeszültem
429. Szívünk vígsággal ma bétölt
430. Jézus életemnek öröme
- 430^a Semmi világi kölcsesség Még csak
[meg sem sejtette]
- 430^b Szent, szent, szent a seregeknek Ura
- 430^c Midőn eljő az én óráim Hogy útra
[kell indulnom]
431. † Isten ez roppant egeknek bölcs, erős
[alkotója]
432. † Mindenekre elégséges Isten, ötok
[Alkotó]
433. † Jó vagy Uram Te és igen jóltéví
434. † Buzdúlj szivem imádni Teremtődet
435. † Oh minden élőknek Istene s Atyja
436. † Zengjetez áldást ti okos De véges
437. † Oh mely igen jók az Ur mivei
438. † Örvendjetez keresztyének, Nyiljatok
[meg nyelvek]
439. † Dicsőség mennyben az erős Istennek
440. † Jézus imádom szent nevedet
441. † Győzedelem, győzedelem, a halál
[meggyőzetett]
442. † Tűz van, égi tűz lobog, Meglepi a
[hiveket]
443. † Szent egek, minden boldogok hajléki
444. † A nagy király jön, Hosánna
445. † Támad a nap, serkenj lelkem
446. † Végtelen, romolhatatlan főhatalom
447. † Isten, örök Ur, nagy Felség
448. † Csókoljon meg engem az ő csókjával
449. † Én vagyok Sáron rózsája
450. † Én az ágyas házamban

Erdélyi Pál.